

UDVARDY ZOLTÁN (1964) Budapest

UDVARDY ZOLTÁN

Jakab-Köves Gyopárka: Bal nyolcas

Magyar Napló, 2017

Úgy csorog a szürke, elkoszlott idő Jakab-Köves új regényében, olyan lassú kitartással, mint salétromos falon a vigasztalan esőcseppek. A Kádár-rezsim lassan, de biztosan fojtogató, elviselhetetlenül hosszú, utolsó szakaszában játszódik ez a különös atmoszférájú történet. Most, ezekben az években jutott el talán ez a kor is a történelemmé válásig. Már amennyiben történelemmé válhat egy olyan űr, amelyet – Czákó Gáborral szólva – a távozó diktatúra rég várt hiánya sem képes, azóta sem, beöltöni. Mint egy kiesett őrlő, amelynek makacs fájdalomokozása korábban megőrijtette az embert.

Kitűnő metaforára épít a szerző: főhőse fogorvos a fent említett korszakban, egy kis faluban. Odvas, rettentő fogak kihúzásával telnek napjai. Miként az író is, aki nem tehet mást, mint hogy szegényes eszközeivel megpróbálja csillapítani, kigyomlálni a fájó pontokat egy olyan hatalmas, bonyolult szervezetben, mint az emberi társadalom. „...s akkor visszatért az a néhány furcsa szó: *mindannyian eleve priusszal jövünk a világra*. Vajon mi sugallta ezt a szokatlan kijelentést? Bele sem akart gondolni, hogy ez igaz-e. Mert ha így volna, lehetne-e kiutat találni az általunk el sem követett, mégis minket sújtó bűn fogságából?”

A bűn a regény másik központi kategóriája. Valaki elkövet egy gyilkosságot. Vagy talán csak bal eset történt? A volt ávós retteg, ha a fogorvosi székbe kell ülnie. Mi történik, ha valaki sohasem felel az általa elkövetett tettekért? Egy lány megengedhetetlen kapcsolatba kerül egy idősebb vezetővel. Bujkálnia mégsem emiatt kell, szökésre nem a viszolyogató kapcsolat készteti. A közösség akkor veheti a szájára, ha egy korban, pozícióban hozzá illő férfival mutatkozik. Kít prostituál egy ilyen élethelyzet? És mi lesz azzal, aki kilóg ebből a fura játszóból? Nem véletlen, hogy a szereplők a regényben is kézbe veszik a *Bűn és bűnhődést*.

Éteri pillanat, mikor a kocsmában valaki – a vallásüldözések korában – részegen az Úr haragjáról és a bibliai paráznáról beszél, és az orvos észreveszi, hogy a férfi fogai feltűnően épek. Egy olyan faluban, ahol mindenkinek odvas, szúvas csonkok rejtőznek a szájában. A fogász egy napon azzal szembesül, hogy neki magának is begyulladt egyik foga, ráadásul olyan, amelyhez nem tud hozzáférni. Őt is elérte a romlás. Kivonhatjuk-e magunkat a

minket körülvevő világból? Kiirthatjuk-e saját magunkból a romlást, ha már befészkelte magát?

Nyomasztó, véget nem érő álom – ezt a benyomást kelti a hatását máig érzékeltető korszakot boncoló regény, amely emiatt a fiatalabb olvasókat is minden bizonnyal megérintheti. Nyitva marad a kérdés: Milyen árat fizetünk azért, hogy fölkeljünk ebből a kómából? Nyilván, hiszen ez az ébredés még nem történelem. Egyértelmű viszont, hogy áldozatokkal és igen komoly kockázattal lehet csak félrerántani a kormányt. A balladai homály jót tesz a regény atmoszférájának. Az enigmák nem oldódnak meg, sőt, újabb és újabb kérdések keletkeznek. Így tornyosultak akkoriban fölöttünk a lerázhatatlan fellegek... „Közben zuhanások történtek” – írja Ady (*Ismeretlen Korvin-kódex margójára*). Közben annyian lezuhantak. Ady így folytatja: „A Grünwald Bélák és a Péterfy Jenők menekültek, mihelyst tisztán láttak.” A költő itt korszakának öngyilkossá lett nagyjaira s talán saját, szuicid sorsára is utal „Ki tudja, hányan és kik voltak ők, ki tudja, hányan jártak még rosszabbul, a többsége a szerencsétlen kiváltaknak csak vergődött. A nagy Humbugot meg nem ismerte, a nagy valóságba bele nem borzadt” – a halhatatlan poéta sorai mintha maguktól folytatnák az író regényének ismertetését a nagy Humbug koráról. A szerző meglátja, amit máig nem szokás leírni, a megszállók rejtőzködő tankjait és a templomba járók agresszív zaklatását.

„Meglebegtetve a szavakat, mintha könnyű pihék lennének” – csak egy nő tud ilyen finom eszközökkel írni. Ebben a komor, férfias munkában felsejlik néha a stílus könnyedségén, a lélek rezdüléseinek ábrázolásán a női alkotó. Jakab-Köves Gyopárka kitűnően bújjik a férfi főszereplő jelmezébe, élethűen animálva az érzékeny, csöndes ember lázadását. Jellemábrázolásai érettek, a szereplők fejlődése, egymáshoz fűződő viszonyaik dinamikája nyomon követhető. Régi adóssága a posztmodern ürügyén autista korlátoltsággal életműveken keresztül szinte csak saját magukat megéneklő kortársaknak – a visszatérés. Újra *el kell mesélni* a történeteket, ismét megmozgatva, életre keltve egy-egy korszak szereplőit. Ismét itt az ideje működtetni, feléleszteni a Jókai óta tömegeket, átfogó szemlélettel egész korszakokat is ábrázolni képes magyar prózát. Jakab-Kövesnek egy falu bemutatásán keresztül ez máris sikerült.